

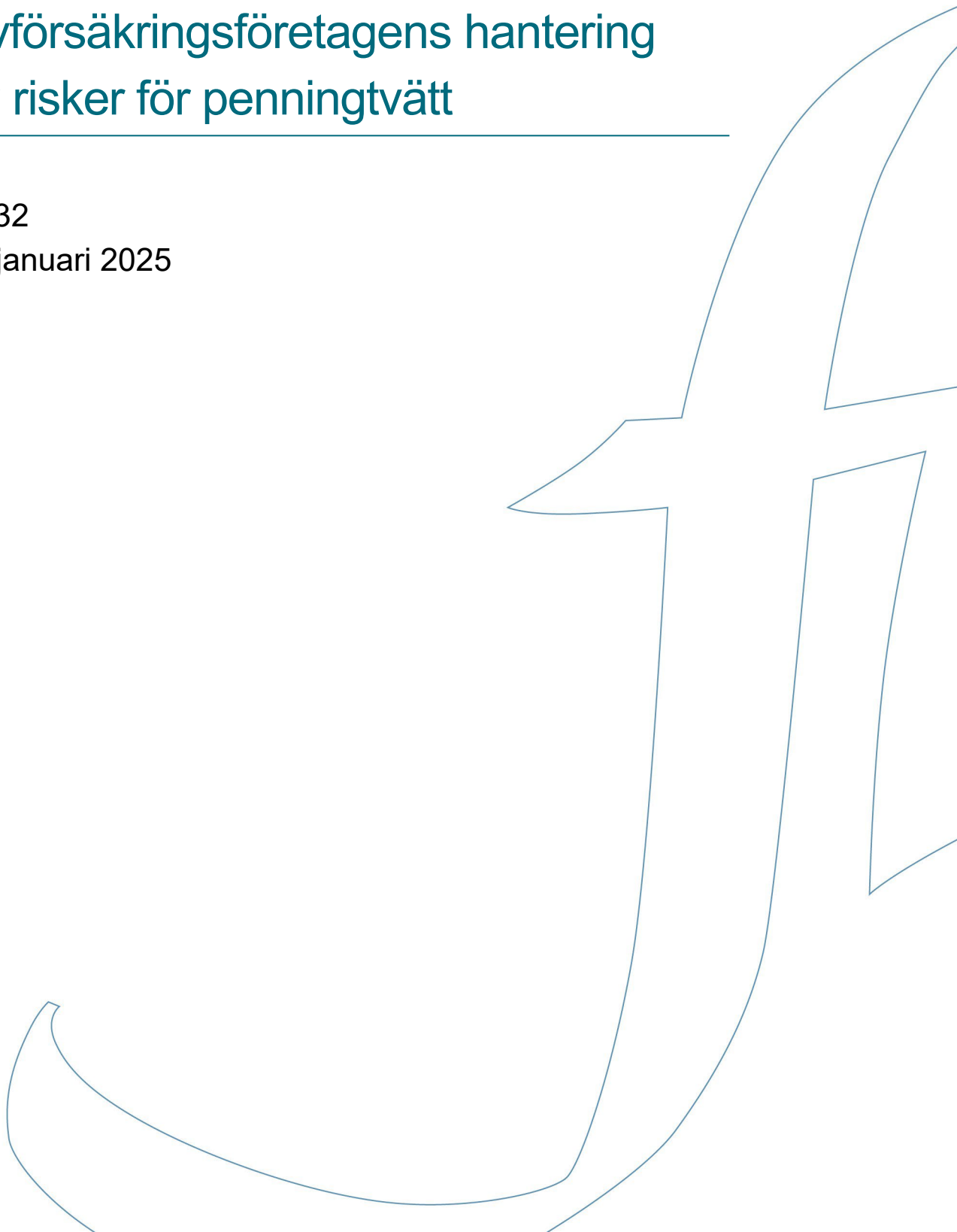
FI-tillsyn

Livförsäkringsföretagens hantering av risker för penningtvätt

---

Nr 32

31 januari 2025

Dnr 24-35800

Innehåll

Sammanfattning	3
FI:s tillsyn för att motverka penningtvätt.....	5
Vikten av att finansiella företag hanterar risker för penningtvätt	5
Om kartläggningen.....	6
Resultatet av kartläggningen.....	7
Riskbedömning av produkter och tjänster	7
Kundernas riskprofiler	8
Distribution genom en tredje part	9
Transaktionsövervakning och rapportering.....	10
Intern kontroll och resurser.....	11
FI:s åtgärder med anledning av kartläggningen.....	12

FI-tillsyn

Finansinspektionen publicerar återkommande tillsynsrapporter i en numrerad serie. Tillsynsrapporterna tar upp undersökningar och annan tillsyn som FI utövar. I rapporterna informerar vi om våra iakttagelser, bedömningar och förväntningar i olika frågor. Rapporterna, som är en del av vår kommunikativa tillsyn, är tänkta att vara till stöd för företagen i deras verksamhet.

Finansinspektionen
Box 7821, 103 97 Stockholm
Besöksadress Brunnsgatan 3
Telefon +46 8 408 980 00
finansinspektionen@fi.se
www.fi.se

Sammanfattning

Livförsäkringsföretagen kan minska riskerna för att utnyttjas för penningtvätt genom att vidta ytterligare åtgärder. Det visar Finansinspektionens (FI) kartläggning av företagens hantering av sådana risker i verksamheten.

FI har kartlagt hur 13 livförsäkringsföretag arbetar för att motverka att deras verksamhet kan utnyttjas för penningtvätt och finansiering av terrorism (i fortsättningen penningtvätt). Kartläggningen gäller perioden 1 januari–31 december 2022.

Syftet med kartläggningen är att ge FI ökad förståelse för och kunskap om penningtvättsrisker bland livförsäkringsföretagen, samt hur dessa företag arbetar för att förebygga och förhindra att de utnyttjas av kriminella aktörer.

Livförsäkringsprodukterna omsätter stora belopp, vilket gör att kriminella aktörer kan vilja utnyttja dem för avancerade penningtvättsupplägg. Exempel på kända tillvägagångssätt är att en sådan aktör gör insättningar av brottsvinster i en sparförsäkring där aktören är försäkringens innehavare eller förmånstagare. Efterföljande återköp eller utbetalning möjliggör att medlens olagliga ursprung döljs och därmed integreras i det finansiella systemet. Det är därför viktigt att företag som erbjuder sådana produkter minskar sin sårbarhet för att utnyttjas för kriminella syften.

FI:s kartläggning tyder på att livförsäkringsföretagen inte fullt ut anpassar riskbedömningarna av hur deras produkter kan utnyttjas för penningtvätt till de specifika risker som finns i verksamheten. Kartläggningen visar även att livförsäkringsföretagen ser väldigt olika på vilka risker som är förknippade med de branscher som deras kunder tillhör. Företagen bör därför utveckla en samsyn på området. Vidare framgår det att en relativt stor andel av företagens livförsäkringar distribueras via försäkringsförmedlare utanför den egna koncernen, vilket kan öka företagens sårbarhet för att utnyttjas för penningtvätt. Det framgår också att vissa företag rapporterar få misstänkta aktiviteter och transaktioner till Finanspolisen, trots att det förekommer relativt många larm vid företagens transaktionsövervakning.

FI anser att det är viktigt att företagen anpassar transaktionsövervakningen till verksamheten och de risker som företagen har identifierat i sina riskbedömningar. Övervakningen riskerar annars att bli såväl ineffektiv som onödigt resurskrävande, vilket också kan leda till att Finanspolisen inte får nödvändig information från företagen. Vi vill även understryka vikten av att företagen avsätter tillräckligt med resurser för att kunna vidta nödvändiga åtgärder för att minska sårbarheten för penningtvätt. Det är också viktigt att företagen uppmärksammar och hanterar

potentiella intressekonflikter som kan uppstå med anledning av att chefer som har affärs- och försäljningsansvar samtidigt ansvarar för att penningtvättsregelverket följs.

FI kan komma att följa upp hur enskilda företag arbetar med detta i vår löpande tillsyn eller genom separata undersökningar.

FI:s tillsyn för att motverka penningtvätt

Penningtvätsregelverket syftar till att en verksamhetsutövare ska vidta åtgärder för att motverka penningtvätt och finansiering av terrorism utifrån ett riskbaserat förhållningssätt. FI har kartlagt hur livförsäkringsföretagen hanterar riskerna för penningtvätt och finansiering av terrorism.

Vikten av att finansiella företag hanterar risker för penningtvätt

Penningtvätt är en brottslig verksamhet som innebär att kriminella utnyttjar finansiella institut och andra företag för att göra illegala vinster tillgängliga för konsumtion och placeringar. Om företag inom den finansiella sektorn misslyckas i sitt arbete med att motverka penningtvätt, kan kriminella aktörer lättare omsätta sina brottsvinster och därmed göra brottsligheten mer lönsam. Eftersom lönsamheten är en starkt drivande faktor bakom de flesta brottstyper, innebär en sådan utveckling svåra utmaningar för samhället. Den kriminella ekonomin kan gödas om finansiella företag kan utnyttjas för penningtvätt.

Finansiering av terrorism innebär att pengar eller annan egendom samlas in, tas emot eller tillhandahålls för att ekonomiskt stödja terrorism. Vid finansiering av terrorism är syftet, till skillnad från vid penningtvätt, att vidta åtgärder för att dölja att pengarna ska användas till brott eller brottslig verksamhet. Det är därför vanligt att pengar eller annan egendom som används för att finansiera terrorism är legalt intjänade (så kallad omvänd penningtvätt). Personer som misstänks ägna sig åt finansiering av terrorism begår emellertid ofta också andra brott. De brottsvinster som genereras misstänks sedan, enskilt eller tillsammans med annat kapital, användas för att finansiera terrorism. Sårbarheter i de finansiella företagens förmåga att motverka finansiering av terrorism innebär ett hot för den allmänna säkerheten i Sverige, liksom i andra länder.

Om finansiella företag inte kan motverka penningtvätt och finansiering av terrorism kan också förtroendet för det finansiella systemet skadas.

Livförsäkringsprodukter omsätter stora värden, vilket gör att kriminella aktörer kan vilja utnyttja produkterna för avancerade penningtvättsupplägg. Det är därför viktigt att företagen minskar sårbarheten för att produkterna utnyttjas för sådana syften. Enligt Nationell riskbedömning av penningtvätt och finansiering av terrorism i Sverige 2020/2021 (den nationella riskbedömningen) är kapitalförsäkringar i form av fond- och depåförsäkringar, framför allt depåförsäkringarna, förknippade med högst risk för penningtvätt. Exempel på hur

livförsäkringsprodukter kan utnyttjas för penningtvätt är att en kriminell aktör sätter in brottsvinster i en kapitalförsäkring där aktören är försäkringens innehavare eller förmånstagare. Efterföljande återköp eller utbetalning enligt försäkringsavtalet gör det möjligt att dölja medlens olagliga ursprung och att därmed integrera dem i det finansiella systemet.

Om kartläggningen

Under 2023 kartlade FI vilka risker för penningtvätt och finansiering av terrorism som finns inom livförsäkringsrörelsen och hur företagen hanterar dessa risker. Företagens skyldigheter framgår av lagen (2017:630) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism (penningtvättslagen) och Finansinspektionens föreskrifter (FFFS 2017:11) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism (penningtvättsföreskrifterna).

Det finns ett 30-tal livförsäkringsföretag på den svenska finansmarknaden. Kartläggningen har avgränsats till att omfatta 13 företag som erbjuder kapitalförsäkringar i form av fond- och depåförsäkringar.

Företagen har besvarat en enkät som omfattade centrala områden inom penningtvättsregelverket och lämnat viss dokumentation om sin riskhantering. FI har inte begärt in underlag för att verifiera företagens svar och praktiska tillämpning av regelverket. Det innebär att vi inte kan dra några säkra slutsatser av kartläggningen när det gäller hur enskilda företag följer reglerna. Kartläggningen avser perioden från och med den 1 januari till och med den 31 december 2022.

För att underlätta läsningen av rapporten använder vi fortsättningsvis begreppet penningtvätt för att beteckna såväl penningtvätt som finansiering av terrorism.

Kartläggningar är en viktig del av FI:s arbete för att verka för att finansiella företag följer reglerna. Baserat på resultatet av en kartläggning kan vi komma att följa upp enskilda företag i den löpande tillsynen eller starta separata undersökningar för att ta reda på om företaget har brutit i sin regelefterlevnad på ett sätt som motiverar ett ingripande.

Resultatet av kartläggningen

FI:s kartläggning visar att livförsäkringsföretagen kan vidta ytterligare åtgärder för att minska riskerna för penningtvätt i verksamheten.

Riskbedömning av produkter och tjänster

En verksamhetsutövare ska bedöma hur de produkter och tjänster som den tillhandahåller i verksamheten kan utnyttjas för penningtvätt, samt hur stor risken är för att detta sker (allmän riskbedömning). Vid den allmänna riskbedömningen ska hänsyn bland annat tas till uppgifter som kommer fram vid verksamhetsutövarens rapportering av misstänkta aktiviteter och transaktioner samt till information om tillvägagångssätt för penningtvätt och andra relevanta uppgifter som myndigheter lämnar (2 kap. 1 § penningtvättslagen). Det innebär att verksamhetsutövaren bland annat ska beakta sådana förfaranden som verksamhetsutövaren själv har uppmärksammat eller som den har fått information om från tillsynsmyndigheter, brottsbekämpande myndigheter eller samordningsfunktionen (prop. 2016/17:173 s.510).

Omfattningen av den allmänna riskbedömningen ska bestämmas med hänsyn till verksamhetsutövarens storlek och art samt de risker för penningtvätt som kan antas finnas. Riskbedömningen ska utformas så att den kan ligga till grund för verksamhetsutövarens rutiner, riktlinjer och övriga åtgärder mot penningtvätt (2 kap. 2 § samma lag).

Den allmänna riskbedömningen har alltså en central betydelse för arbetet med att förhindra penningtvätt, eftersom den ska ligga till grund för verksamhetsutövarens rutiner, riktlinjer och övriga åtgärder.

FI:s kartläggning visar att kapitalförsäkringar står för en betydande del av omsättningen i flera företag. Vi noterar att företagen till stor del har beaktat sådana riskfaktorer relaterade till produkter och tjänster i livförsäkringsrörelsen som framgår av den nationella riskbedömningen, Europeiska bankmyndighetens riktlinjer om riskfaktorer för penningtvätt och finansiering av terrorism¹ samt EU-kommissionens supranationella riskbedömning för 2022². FI noterar dock att företagen inte verkar ha identifierat några andra riskfaktorer än de som framgår där.

---

¹ Europeiska bankmyndighetens riktlinjer enligt artiklarna 17 och 18.4 i direktiv (EU) 2015/849 för kundkännedom och de faktorer som kreditinstitut och finansiella institut bör beakta vid bedömning av den risk för penningtvätt och finansiering av terrorism som förknippas med enskilda affärsförbindelser och enstaka transaktioner, EBA/GL/2021/02.

² Rapport från kommissionen till Europaparlamentet och rådet om bedömningen av risker för penningtvätt och finansiering av terrorism som påverkar den inre marknaden och berör gränsöverskridande verksamhet, COM(2022) 554 final.

Det framstår som att de flesta av företagen har verksamhetsanpassat sina allmänna riskbedömningar i viss utsträckning. Vi noterar dock att vissa försäkringsföretag räknar upp flera riskfaktorer utan att redovisa någon analys av hur dessa påverkar risken för att deras produkter kan utnyttjas för penningtvätt. Vissa företag utgår från moderföretagets bedömning av riskerna för penningtvätt i stället för att redovisa en egen bedömning av riskerna i den egna verksamheten. Det förekommer till exempel att analysen utgår från riskerna med moderföretagets kunder i stället för riskerna med företagets egna kunder.

Det förekommer också att företag främst beskriver processen för att ta fram den allmänna riskbedömningen, snarare än själva bedömningen som sådan.

De flesta företagen nämner endast att de tar hänsyn till rapporteringen till Finanspolisen, men utan att redogöra för hur de gör det. Det kan tyda på att företagen i den allmänna riskbedömningen inte gör någon närmare analys av hur det som kommer fram vid rapporteringen påverkar riskerna för att deras produkter kan utnyttjas för penningtvätt.

Sammanfattningsvis visar kartläggningen att livförsäkringsföretagen kan behöva anpassa sina allmänna riskbedömningar tydligare till de specifika risker som är förknippade med den verksamhet som de driver. En allmän riskbedömning som är tydligt anpassad till verksamheten ger företaget förutsättningar att utföra arbetet riskbaserat och effektivt, samtidigt som det kan fördela sina resurser där det finns störst behov av dem.

Kundernas riskprofiler

En verksamhetsutövare ska bedöma den risk för penningtvätt som kan förknippas med kundrelationen (kundens riskprofil). Kundens riskprofil ska bestämmas med utgångspunkt i den allmänna riskbedömningen och verksamhetsutövarens kännedom om kunden. Omständigheter som kan tyda på att risken för penningtvätt är hög är bland annat om kunden driver en kontantintensiv verksamhet (se 2 kap. 3 och 5 §§ penningtvättslagen).

Av kartläggningen framgår det att livförsäkringsföretagen i sina allmänna riskbedömningar graderar riskerna för penningtvätt som kan förknippas med deras företagskunder utifrån vilken bransch de tillhör. Graderingen ligger sedan till grund för företagets bedömning av företagskundernas riskprofiler. FI konstaterar att företagen gör väldigt olika bedömningar av hur stor risken för penningtvätt är inom olika branscher. Ett företag bedömer att närmare hälften av företagskunderna tillhör en högriskbransch, medan andra företag bedömer att de knappt har några kunder som tillhör en sådan bransch. Det företag som har kategoriserat flest branscher som högriskbranscher har, av förklarliga skäl, också störst andel kunder inom sådana branscher. De företag som har kategoriserat få branscher som högriskbranscher har också minst andel kunder inom sådana branscher.

Företagens riskkategorisering av branscher får alltså stort genomslag vid bedömningen av kundernas riskprofiler. FI anser att det är problematiskt att företagen gör så olika bedömningar av vilka risker som är förknippade med olika branscher, eftersom det leder till stora skillnader i hur företagen hanterar riskerna med kunder inom samma bransch trots att de är förknippade med liknande risker. Det kan inte anses motiverat utifrån ett riskbaserat förhållningssätt.

Vi anser att de iakttagna skillnaderna tyder på att det behövs en samsyn i livförsäkringsbranschen när det gäller vilka risker som kan förknippas med kunder inom olika branscher. Detta för att säkerställa att likvärdiga risker behandlas på ett enhetligt sätt.

Distribution genom en tredje part

Vid den allmänna riskbedömningen ska verksamhetsutövaren särskilt beakta bland annat vilka distributionskanaler som finns. Riskfaktorer som är förknippade med distributionskanaler kan exempelvis vara om distribution sker via en tredje part (2 kap. 1 § penningtvättslagen och prop. 2016/17:173 s. 510).

En verksamhetsutövare får under vissa förutsättningar förlita sig på vissa kundkännedomsåtgärder som har utförts av en utomstående, men ansvarar i sådana fall för att åtgärderna är tillräckliga (3 kap. 21 § penningtvättslagen). Det finns också särskilda kundkännedomsåtgärder som måste vidtas av verksamhetsutövaren som tillhandahåller livförsäkringar (3 kap. 26 § penningtvättslagen).

Kartläggningen visar att en relativt stor andel av företagens distribution utförs av försäkringsförmedlare. Om ett företag distribuerar produkter genom en tredje part, kan företaget få sämre kontroll över distributionen. Det gäller särskilt distribution utanför koncernen. Kontrollen kan försämrats ytterligare om företaget distribuerar sina produkter genom flera tredje parter.

Kartläggningen visar att risken med den omfattande externa distributionen motverkas av att företagen i stor utsträckning vidtar kundkännedomsåtgärder själva, det vill säga utan att förlita sig på åtgärder som förmedlare vidtar. FI anser att detta är positivt, eftersom företagen på så sätt har större möjligheter att säkerställa att tillräckliga kundkännedomsåtgärder vidtas.

Transaktionsövervakning och rapportering

En verksamhetsutövare ska övervaka pågående affärsförbindelser och bedöma enstaka transaktioner för att upptäcka avvikande aktiviteter och transaktioner, eller aktiviteter som utan att vara avvikande kan antas ingå som ett led i penningtvätt. Inriktningen på och omfattningen av övervakningen ska bestämmas genom att verksamhetsutövaren beaktar de risker som har identifierats i den allmänna riskbedömningen, den risk för penningtvätt som kan förknippas med kundrelationen och annan information om tillvägagångssätt för penningtvätt (4 kap. 1 § penningtvättslagen).

Om verksamhetsutövaren vid övervakningen uppmärksammar en avvikelse eller av något annat skäl får anledning att misstänka penningtvätt, ska verksamhetsutövaren bedöma om det finns skälig grund för en sådan misstanke (4 kap 2 § nämnda lag). Om verksamhetsutövaren anser att det finns en sådan skälig grund ska hen utan dröjsmål rapportera uppgifter till Polismyndigheten om alla omständigheter som kan tyda på penningtvätt eller att egendom kommer från en brottslig handling (4 kap 3 § samma lag).

Det framgår av kartläggningen att livförsäkringsföretagen i sin övervakning använder system för automatisk transaktionsövervakning för att upptäcka misstänkta transaktioner och avvikelser. Dessa system bygger på ett antal scenarier som genererar larm utifrån olika parametrar. Företagen använder mellan 3 och 48 scenarier för att uppmärksamma risker för penningtvätt inom verksamheten. FI konstaterar att scenarierna i flera fall inte verkar vara specifikt utformade efter den verksamhet som företagen driver. Det finns också stora skillnader när det gäller hur många larm som systemen genererar. Oavsett mängden larm, rapporterar företagen få misstänkta transaktioner och aktiviteter till Finanspolisen. Under kartläggningsperioden var det nästan hälften av företagen som inte rapporterade några misstänkta transaktioner eller aktiviteter alls.

Vikten av verksamhetsanpassade scenarier

Att vissa företag får många larm men ändå rapporterar få misstänkta transaktioner och aktiviteter kan bero på att scenarierna som företagen använder vid transaktionsövervakningen inte fullt ut är anpassade till den verksamhet som företagen driver. Det kan i sin tur bero på att företagen inte har anpassat sina allmänna riskbedömningar fullt ut till den verksamheten. En annan förklaring kan i vissa fall vara att dessa företag inte rapporterar misstänkta aktiviteter och transaktioner separat, utan gemensamt med andra företag inom koncernen som också följer penningtvättsregelverket.

Att vissa företag använder få scenarier vid transaktionsövervakningen leder också, av förklarliga skäl, till färre larm. FI ser en risk med att använda alltför få scenarier, särskilt om de inte är specifikt anpassade till verksamheten. Det kan leda till att för

få misstänkta transaktioner och aktiviteter uppmärksammas och rapporteras till Finanspolisen.

Mot bakgrund av dessa iakttagelser vill vi betona vikten av att företagen verksamhetsanpassar de scenarier som ligger till grund för transaktionsövervakningen, för att säkerställa att Finanspolisen får nödvändig information om misstänkta aktiviteter och transaktioner. Det är också viktigt att företagen rapporterar var och en för sig för att Finanspolisen i rätt tid ska kunna få tydlig information om de misstänkta transaktioner och aktiviteter som har uppmärksammats i företagen. Rapporteringen ligger också till grund för den nationella riskbedömningen och det är därför viktigt att det tydligt framgår vilka misstänkta aktiviteter och transaktioner som är kopplade till livförsäkringsrörelsen.

Intern kontroll och resurser

Om det är motiverat med hänsyn till verksamhetens storlek och art ska verksamhetsutövaren utse personer och funktioner med särskilt ansvar för att säkerställa att penningtvättsregelverket följs. En medlem av ledningsgruppen, den verkställande direktören eller motsvarande befattningshavare, ska utses och ansvara för att verksamhetsutövaren genomför de åtgärder som krävs för att följa penningtvättsregelverket (en så kallad särskilt utsedd befattningshavare). Därtill ska en centralt funktionsansvarig utses med ansvar för att löpande kontrollera att verksamhetsutövaren fullgör sina skyldigheter enligt penningtvättsregelverket. Den centralt funktionsansvarige ansvarar för att kontrollera att det finns riktlinjer, kontroller och förfaranden som effektivt hanterar de risker för penningtvätt som finns i verksamheten. Den centralt funktionsansvarige ansvarar också för rapporteringen till Polismyndigheten. En oberoende granskningsfunktion med ansvar för att granska att verksamhetsutövaren fullgör sina skyldigheter enligt penningtvättsregelverket ska också inrättas (6 kap. 2 § penningtvättslagen och prop. 2016/17:173 s. 318).

Det framgår av kartläggningen att samtliga företag har utsett den verkställande direktören eller en ledande befattningshavare i den operativa verksamheten, som är underställd den verkställande direktören, till särskilt utsedd befattningshavare. Exempel på sådana ledande befattningshavare är chefsjuristen och chefen för affärsverksamheten. Om företaget utser en person som är chef för affärs- och försäljningsverksamheten till särskilt utsedd befattningshavare, anser FI att det är viktigt att företaget uppmärksammar de potentiella intressekonflikter som de olika rollerna kan medföra och hanterar dessa på ett ändamålsenligt sätt.

Antalet och omfattningen av de kontroller som den centralt funktionsansvarige har låtit utföra verkar skilja sig åt mellan företagen. I vissa företag har den centralt funktionsansvarige gjort flera kontroller och lyft behov av att vidta åtgärder inom centrala delar av det förebyggande arbetet med att motverka penningtvätt. I andra

företag har sådana kontroller endast utförts i begränsad omfattning eller inte alls. Liknande iakttagelser gäller de granskningar som den oberoende granskningsfunktionen har utfört. Av kartläggningen framgår vidare att det inte finns något tydligt samband mellan företagens storlek och de resurser som är avsatta till att granska att penningtvättsregelverket följs.

FI konstaterar att det finns en risk för att företagen inte identifierar sårbarheter inom verksamheten om nödvändiga kontroller och granskningar inte genomförs. Det är därför viktigt att företagen avsätter de resurser som krävs för det arbetet.

FI:s åtgärder med anledning av kartläggningen

Som framgår av de iakttagelser som vi redovisar ovan kan livförsäkringsföretagen förbättra och effektivisera sitt arbete mot penningtvätt på olika sätt. Företagen kan bland annat tydligare anpassa åtgärderna mot penningtvätt till den verksamhet som de driver.

FI kan komma att följa upp hur enskilda företag arbetar med detta i vår löpande tillsyn eller genom separata undersökningar.